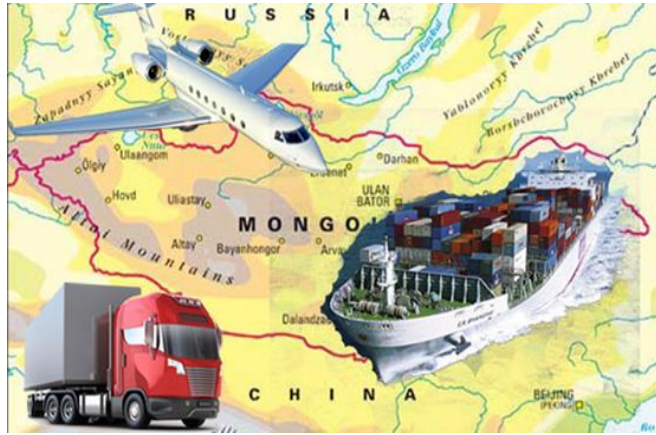

Хичээлийн сэдэв:

ГАДААД ХУДАЛДААНЫ БОДЛОГО

Хичээлийн зорилго

- ❑ Гадаад худалдааны төрөл, онцлог, ач холбогдлыг статистик тоо баримт ашиглан тайлбарлах

Улс орон бүр өөрсдийн хэрэглэх зүйлээ өөрсдөө үйлдвэрлэж болохгүй гэж үү?

- ✓ Хүний хэрэгцээт бүтээгдэхүүн, үйлчилгээ бий болгох нөөц, ажиллах хүч, капитал улс орон бүрт харилцан адилгүй өөр өөр байдагтай холбоотой.

Экспорт, импорт нь улс орны хувьд ямар ач холбогдолтой вэ?

- ✓ Экспортын өсөлт нь эх орны бүтээгдэхүүний хувьд зах зээлийг өргөтгөж байгаа тул тухайн улс орны хувьд ашигтай. Импорт нь тухайн орны хэрэглэгчдэд ашигтай нөхцлийг бий болгодог.

ЭКСПОРТ **ОРЛОГО**, ИМПОРТ **ЗАРДЛЫГ** ИЛЭРХИЙЛНЭ.
ЭКСПОРТЫН ОРЛОГООС ИМПОРТЫН ЗАРДЛЫГ ХАСАЖ, ГАДААД
ХУДАЛДААНЫ АШИГ АЛДАГДЛЫГ ТОДОРХОЙЛНО.
ЭКСПОРТ ИМПОРТЫН ЗӨРҮҮГ ГАДААД ХУДАЛДААНЫ **ТЭНЦЭЛ** ГЭНЭ.

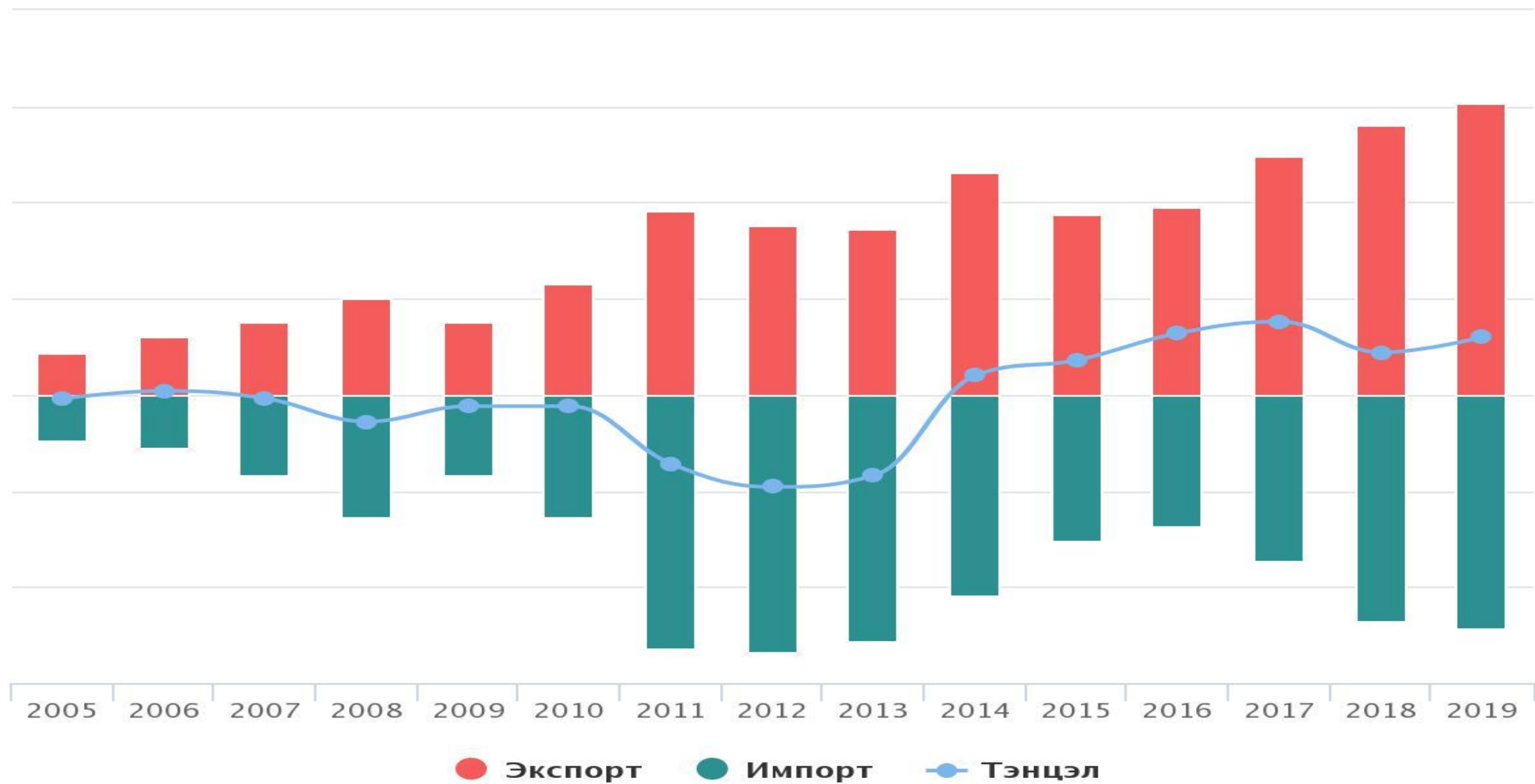

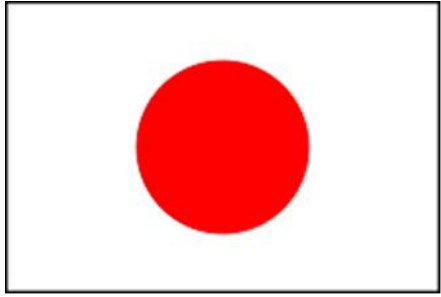
Экспорт импортын нийлбэрийг гадаад худалдааны
барааны **НИЙТ ЭРГЭЛТ** гэнэ.

Дараах онуудын гадаад худалдааны нийт бараа эргэлт болон гадаад худалдааны тэнцлийг хамтран тодорхойлцгооё. (сая. ам.доллар)

№	Үзүүлэлт	2007	2008	2010	2012	2014	2016
1	Нийт эргэлт	3962.3	5578.5	6108.9	11123.1	11011.0	8274.4
2	Нийт экспорт	1945.5	2534.5	2908.5	4384.7	5774.3	4916.3
3	Нийт импорт	2016.8	3244.5	3200.1	6738.4	5236.7	3358.1
4	Гадаад худалдаа +ашиг, - алдагдал	-71.3	-710.0	-291.6	-2353.7	5376.6	1.558.2

Гадаад худалдааны тэнцэл, оноор, тэрбум ам.доллар

Доорх мэдээллээс ямар, ямар дүгнэлт хийж болох вэ?

Экспорт 2019 оны 1 дүгээр сарын гүйцэтгэлээр өнгөрсөн оны мөн үеэс 43%-иар буюу 183 сая ам.доллараар өсөв. Үүнд уул уурхайн бүтээгдэхүүний экспорт өссөн нь нийт экспортыг 42 нэгж хувиар өсгөх чиглэлд нөлөөлөв. Уул уурхайн түүхий эдийн нийт экспортод эзлэх хувь өнгөрсөн оны мөн үеэс 2.1 хувиар өссөн бол мал аж ахуйн бүтээгдэхүүний экспортын эзлэх хувь 0.8 нэгж хувиар буурсан байна.

Импорт 2019 оны 1 дүгээр сарын гүйцэтгэлээр өнгөрсөн оны мөн үеэс 40%-иар буюу 143 сая ам.доллараар өсөв. Импортын өсөлтийг ерөнхий ангиллаар задалж үзвэл хөрөнгө оруулалтын бүтээгдэхүүний өсөлт 24 нэгж хувийг, нефтийн бүтээгдэхүүний өсөлт 9 нэгж хувийг, хэрэглээний бүтээгдэхүүний өсөлт 8 нэгж хувийг тус тус бүрдүүлж байна.

<https://www.mongolbank.mn/documents/statistic/externalsector/tradebalancereview/2019/01.pdf>

Туйлын давуу талын онол

- Дулаан уур амьсгалтай орнууд жимсийг, нефтээр баян орон нефтийг, аж үйлдвэр хөгжсөн орнууд аж үйлдвэрийн барааг экспортолдог болохыг энэ онолоор тайлбарлаж болно.

Харьцангуй давуу талын онол

- Хэрэв А улс Б улстай харьцуулахад нөөцийн хамгийн бага зардлаар үйлдвэрлэдэг бол тэр нь туйлын давуу талтай байгаа хэрэг.
- Гэхдээ тухайн нэг улс бүх төрлийн бүтээгдэхүүнийг үйлдвэрлэхдээ туйлын давуу талтай байгаа тэр тохиолдолд ч гэсэн бусад улстай бүтээгдэхүүний солилцоо хийх нь харилцан ашигтай байж болно.

Эзгүй арал дээр Робинзон бид хоёр амьдардаг байлаа гэж бодье. Загас, жимс гэсэн хоёр л төрлийн хүнстэй. Би загас барихдаа Робинзоноос хамаагүй илүү, жимс түүхдээ бид хоёр бараг адил. Тэгвэл хамгийн их хоолтой байхын тулд бид хоёр ажлаа яаж хуваарилах вэ?

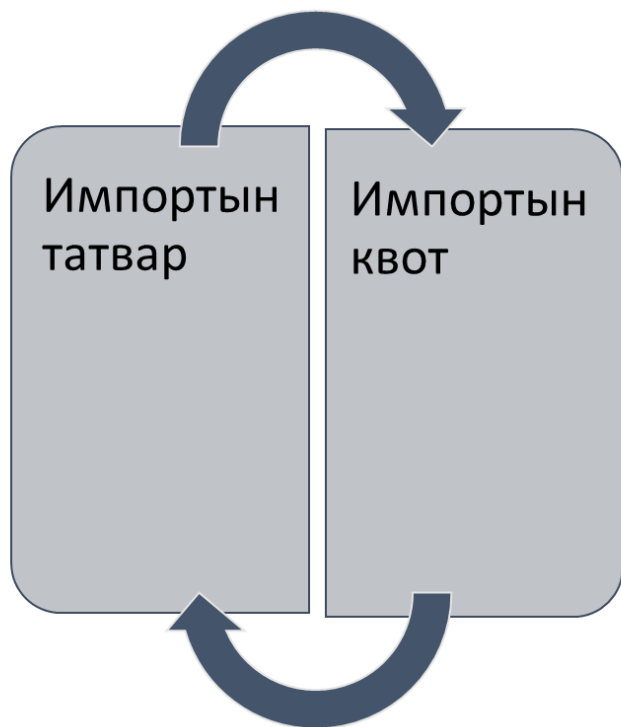
Аль алинд нь би илүү ч гэсэн ганцаараа хийснээс хоёулаа хийвэл мэдээж илүү хоолтой болно. Тиймээс би загасаа барьж, Робинзоноор жимс түүлгэх нь хамгийн их хоолттой байх хувилбар юм. Өөрөөр хэлбэл хэн хэнийхээ давуу талд тулгуурлан, өөр өөрийн сайн хийж чаддаг ажлаа хийх нь хоёуланд маань илүү хоолтой байх боломжийг бүрдүүлж байна. Робинзон жимс түүхдээ сайн гэдэг нь харьцангуй давуу тал юм. Харин би жимс түүх, загас барих нь аль алинд илүү гэдэг нь туйлын давуу тал болно.

(Эх сурвалж: Б. Ган-Очир. “Амьд эдийн засаг”)

Гадаад худалдааг ямар бодлогоор зохицуулдаг вэ?

Бусад улс орнуудтай тогтоосон худалдааны харилцааг зохицуулах зорилгоор төрөөс авч хэрэгжүүлж байгаа арга хэмжээний нийлбэр цогцыг **гадаад худалдааны бодлого** гэж нэрлэнэ.

Аж үйлдвэр нь өрсөлдөх чадвараар сул, хөгжиж байгаа улс орнууд гадаад худалдааны **протекционист бодлогыг** хэрэгжүүлдэг.

ҮЙЛДВЭРЛЭГЧИД ГАДААДЫН ЗАХ ЗЭЭЛД НЭВТРЭХИЙН
ТУЛД ӨРСӨЛДӨГЧӨӨСӨӨ ДООГУУР ҮНЭЭР БАРААГАА
ШАХАЖ ДАРАА НЬ ҮНЭЭ ӨСГӨХ ЗОРИЛГОТой ТҮР
ЗУУРЫН ҮЗЭГДЭЛ

Чөлөөт худалдааны бодлого

Энэ нь протекционист бодлогын эсрэг бодлого юм. Гадаад худалдаанд төр оролцох ёсгүй, төр нь чөлөөт зах зээлийн жамаар тухайлбал, зах зээлийн эрэлт, нийлүүлэлт, өрсөлдөөний хуулиар хөгжих ёстой гэсэн зарчмыг баримталдаг учраас татварыг бууруулах, бусад хязгаарлалтуудыг үгүй болгоход чиглэгддэг.

1. Нөхөж бичнэ үү? Олон улсын худалдаа гэдэг нь.....хэлнэ.

A. Бүтээгдэхүүн үйлчилгээг гадаад орнуудад борлуулахыг хэлнэ.

B. Экспорт, импортын зөрүүг хэлнэ.

C. Экспорт, импортын нийлбэрийг хэлнэ.

D. Улс орон хоорондын бараа, үйлчилгээний шилжих хөдөлгөөнийг хэлнэ.

E. Бүтээгдэхүүн үйлчилгээг гадаад орнуудаас худалдаж авахыг хэлнэ.

2. Нөхөж бичнэ үү? Гадаад худалдааны тэнцэл гэдэг нь хэлнэ.

A. Экспорт, импортын зөрүүг хэлнэ.

B. Экспорт, импортын нийлбэрийг хэлнэ.

C. Улс орнуудын хооронд бараа, үйлчилгээний шилжих хөдөлгөөнийг хэлнэ.

D. Бүтээгдэхүүн үйлчилгээг гадаад орнуудад борлуулахыг хэлнэ.

E. Бүтээгдэхүүн үйлчилгээг гадаад орнуудаас худалдаж авахыг хэлнэ.

3. Монгол оронд усан үзэм тариалахад гарах зардал БНХАУ-д тариалснаас өндөр гарах нь ойлгомжтой. Учир нь Монголд усан үзмийг зөвхөн хүлэмжинд ургуулах боломжтой. Харин Хятадын зөөлөн дулаан уур амьсгалтай өмнөд нутгийн задгай хөрсөнд бараг зөнгөөрөө ургана. Үүнийг гадаад худалдааны ямар онолоор тайлбарлаж болох вэ?

A. Хөрөнгө оруулалтын онол

B. Протекционист онол

C. Туйлын давуу талын онол

D. Тарифийн хязгаарлалт

E. Квотын хязгаарлалт

Өнөөдрийн хичээлийн гол ойлголтуудыг зөв харгалзуулья

Экспорт

Импорт

Протекционизм

Импортын татвар

Импортын хязгаарлалт

Демпинг

Чөлөөт худалдаа

Чөлөөт худалдаанд хязгаарлалт тавих

Импортлож байгаа бараанд ногдуулах татвар

Бусад орны иргэд болон ААН-үүдээс бидний худалдан авч байгаа бараа, үйлчилгээ

Бусад орноос оруулж ирж байгаа барааны тоо хэмжээнд тавих хязгаарлалтууд

Барааг гадаадын зах зээлд өөрийн өртгөөс нь доогуур үнээр худалдах

Төрийн ямар нэгэн оролцоогүйгээр олон улсын хоорондын хийгдэх арилжаа

Нэг улс бусад орны иргэд, ААН-үүдэд бараа, үйлчилгээ худалдах

Гэрийн даалгавар

Улаанбаатар хот
2018 он

Та бүхэн сурах бичгийнхээ 115-119 дээр хуудсан дээр буй мэдээллийг уншаарай.

- Мэдээллийг унших явцдаа гол ойлголтуудыг тэмдэглэж аваарай.
- Сурах бичгийн асуулт даалгаврыг гүйцэтгэж багшдаа шалгуулж, зөвлөгөө аваарай.

Хичээлийн агуулгатай холбоотой мэдээллийг дараах сайтуудаас илүү дэлгэрүүлэн бие дааж судлах боломжтой. Үүнд:

<https://mof.gov.mn/>

<https://www.mongolbank.mn/>

<https://www.1212.mn/>

